

Ocena skuteczności herbicydów **Evaluation biologique des herbicides**

Chwasty w uprawach *Ribes* i *Rubus*

Zakres

Niniejsza norma opisuje sposób prowadzenia badań nad oceną skuteczności herbicydów w uprawach *Ribes* i *Rubus*.

Zatwierdzenie normy i poprawki

Po raz pierwszy zatwierdzona we wrześniu 1987 r.
Poprawka zatwierdzona we wrześniu 2008 r.

Na ocenę skuteczności herbicydu składa się program badań, mających na celu ocenę skuteczności zwalczania chwastów oraz selektywnego oddziaływania na rośliny uprawne. Doświadczenia mogą służyć ocenie zwalczania chwastów *lub* selektywności w zależności od pojawiania się chwastów, przy założeniu, że warunki określone w niniejszej normie zostaną spełnione. Więcej informacji na temat badania fitotoksyczności (w tym badania wrażliwości odmianowej) oraz wpływu na uprawy następne znajduje się odpowiednio w normach EPPO PP 1/135 i PP 1/207. Informacje na temat wpływu na uprawy przyległe znajdują się w normie EPPO PP 1/256.

1. Warunki doświadczenia

1.1 Wybór rośliny uprawnej i jej odmiany

Doświadczenia przeprowadza się na nowo zasadzonych lub (*Ribes* spp., RIBBS lub *Rubus* spp., RUBSS), np. porzeczką agrest (*Ribes uva-crispa*, RIBRU), czerwona i biała porzeczka (*Ribes rubrum*, RIBNI), czarna porzeczka (*Ribes nigrum*, RIBNI), malina właściwa (*Rubus idaeus*, RUBID), jeżyna krzewiasta (*Rubus fruticosus*, RUBFER). Wykorzystywane w badaniu rośliny powinny pochodzić ze znanego i certyfikowanego źródła, najlepiej jeśli są to odmiany lokalnie uprawiane. Rośliny powinny być żywotne, jednakowe i jednolite pod względem wieku, odmiany, systemu uprawy i rozstawy rzędów. W przypadku jeżeli wiadomo o istnieniu widocznie różnych kolonów tej samej odmiany, dla potrzeb doświadczenia należy wykorzystać tylko jeden z nich i podać jego tożsamość.

Jeżeli zachodzi konieczność zbadania selektywnego oddziaływania na różne odmiany uprawne, należy rozważyć przeprowadzenie doświadczeń na różnych odmianach uprawnych.

Doświadczenie powinno zostać przeprowadzone na uprawach określonych w zaleceniach dotyczących stosowania.

1.2 Chwasty

1.2.1 Badania dotyczące zwalczania chwastów

Poletka doświadczalne powinny być porośnięte zróżnicowaną, ale jednolitą populacją chwastów charakterystycznych dla upraw *Ribes* i *Rubus*. Populacja chwastów powinna odpowiadać zakresowi działania badanego środka (np. rośliny jednoliścienne i/lub rośliny dwuliścienne, rośliny jednoroczne i/lub wieloletnie).

1.2.2 Badanie selektywności

Zalecane jest maksymalne odchwaszczenie poletek doświadczalnych. Pozostałe chwasty mogą być usunięte ręcznie lub mechanicznie. Inne herbicydy można stosować tylko wówczas, gdy nie oddziałują negatywnie uprawy *Ribes* i *Rubus* i nie ma wzajemnego oddziaływania między nimi a badanym preparatem lub preparatem porównawczym. Inne herbicydy można dodawać do zbiornika z mieszaniną tylko przy zachowaniu odpowiedniej kolejności. Dodatkowe herbicydy należy równomiernie rozpraszать na całym badanym obszarze, w tym również na poletkach, które nie są poddawane działaniu preparatu. Takie herbicydy powinny być dobrze udokumentowane.

1.3 Warunki doświadczenia

Doświadczenie powinno być przeprowadzone w warunkach polowych.

Jeżeli stosowana ochrona upraw prowadzonych na otwartym terenie, w formie struktur wykonanych z polietylenu, np. tuneli, na pewnych etapach lub podczas całego okresu wegetacyjnego, jest miejscową praktyką, doświadczenie należy prowadzić w takich samych warunkach.

Warunki uprawowe (np. typ gleby, stosowane nawozy, zabiegi uprawowe) powinny być jednakowe dla wszystkich poletek objętych doświadczeniem i dostosowane do miejscowych praktyk rolniczych. W przypadku badania selektywności należy zastosować gęstość sadzenia i rozstaw rzędów najpowszechniej stosowany na danym obszarze. Badania selektywności powinny być prowadzone przez cały okres wegetacyjny oraz, w przypadku upraw kilkuletnich, co najmniej do czasu poprzedzającego drugi zbiór. W sytuacji gdy konieczne jest długoterminowe zwalczanie chwastów, należy uwzględnić przeprowadzenie oceny w przyszłym roku.

Należy odnotować wcześniejszą roślinę uprawną oraz wszelkie herbicydy stosowane podczas jej uprawy oraz w późniejszych okresach. Należy unikać miejsc, w których stosowano herbicydy znane ze swoich fitotoksycznych właściwości w stosunku do uprawy następczej.

Doświadczenie powinno być częścią serii badań prowadzonych w różnych regionach o odmiennych warunkach środowiskowych i najlepiej w różnych latach lub okresach wegetacji. Zob. Normy EPPO PP 1/181 Prowadzenie i opis badań oceniających skuteczność, w tym dobrej praktyki eksperymentalnej [*Conduct and reporting of efficacy evaluation trials*,

including good experimental practice] i PP1/226 Liczba badań oceniających skuteczność działania [Number of efficacy trials].

1.4 Projekt i układ doświadczenia

Kombinacje doświadczenia: poletka chronione badanym(i) preparatem(i), preparatem(i) porównawczym(i) i poletko kontrolne, powinny być rozmieszczone według odpowiedniego układu statystycznego. W przypadku badań prowadzonych na roślinach wieloletnich, może zajść konieczność zastosowania nieregularnie rozmieszczonych poletek doświadczalnych, w celu objęcia badaniami oddzielnie położonych zachwaszczonych obszarów.

Rozmiar poletka doświadczalnego (bez pasów ochronnych): co najmniej 8 m² (poletka o pojedynczych rzędach). Powinno obejmować co najmniej 20 pędów w przypadku roślin z gatunku *Rubus* spp. lub 5 krzaków w przypadku roślin z gatunku *Ribes* spp. na poletko. Liczba powtórzeń: co najmniej 4.

W celu uzyskania dalszych informacji na temat projektu badań, w tym na temat przypadków, w których liczbę powtórzeń w przypadku badania skuteczności zwalczania chwastów można ograniczyć do 3, zob. normę EPPO PP 1/152 Planowanie i analiza badań oceniających skuteczność [*Design and analysis of efficacy evaluation trials*].

2. Stosowanie zabiegów

2.1 Badany(e) preparat(y)

Badany preparat powinien być konkretnym preparatem o określonej formulacji, stosowanym zgodnie z zaleceniami (np. z adjuwantem). Zob. Norma EPPO PP 1/181 Prowadzenie i opis badań oceniających skuteczność, w tym dobrej praktyki eksperymentalnej [*Conduct and reporting of efficacy evaluation trials, including good experimental practice*].

2.2 Preparat(y) porównawczy(e)

Preparat porównawczy powinien być środkiem, którego skuteczność w warunkach, jakie występują na obszarze planowanego stosowania, jest znana (zdrowotność roślin, warunki rolne, ogrodnicze, leśne, klimatyczne, środowiskowe, stosownie do okoliczności). Zasadniczo mechanizm działania, zakres zwalczania chwastów, terminy i metody stosowania preparatu porównawczego i badanego powinny być możliwie jak najbardziej do siebie zbliżone. Jeżeli nie ma takiej możliwości badany preparat i preparat porównawczy powinny być stosowane zgodnie z zaleceniami.

2.3 Sposób stosowania

Sposób stosowania powinien odpowiadać dobrej standardowej praktyce.

2.3.1 Sposób wykonania zabiegu

Sposób wykonania zabiegu (na przykład oprysk lub stosowanie w postaci granulatu) powinien być zgodny z zaleceniami dotyczącymi stosowania.

2.3.2 Rodzaj sprzętu

Zabiegi powinny być wykonywane przy użyciu sprzętu pozwalającego na równomierne rozproszczenie preparatu na obszarze całego poletka lub, stosownie do potrzeb, naniesienie go w miejsca, które tego wymagają. Czynniki, które mogą mieć wpływ na skuteczność ewentualnie na czas trwania procesu zwalczania chwastów i/lub na selektywność (takie jak wskaźnik objętości, ciśnienie robocze, rodzaj dysz, głębokość wprowadzania) powinny być dobrane zgodnie z zaleceniami.

2.3.3 Terminy i częstotliwość stosowania

Liczba zabiegów oraz data każdego z nich powinny być zgodne z zaleceniami.

Terminy zabiegów powinny odpowiadać datom sadzenia lub fazie rozwoju roślin uprawnych i chwastów (w przypadku badań dotyczących zwalczania chwastów), a także powinny mieć miejsce: a) w roku sadzenia (wiosną lub jesienią): przed zasadzeniem roślin (z wprowadzeniem do gleby lub bez wprowadzania do gleby), b) w roku sadzenia (wiosną lub jesienią): po zasadzeniu roślin, c) długo po zasadzeniu roślin uprawnych: wiosną lub jesienią.

W sytuacji gdy data zabiegu nie została podana w zaleceniach, wówczas należy ją uzależnić od celu badania oraz substancji aktywnej w badanym preparacie. Ten sam preparat może zostać zastosowany podczas jednego zabiegu lub podczas kolejnych zabiegów.

2.3.4 Dawki i objętości

Preparat powinien być stosowany w dawkach określonych w zaleceniach. Dawki większe lub mniejsze od dawki zalecanej mogą być badane w celu określenia marginesu skuteczności działania i bezpieczeństwa roślin uprawnych (zob. Norma EPPO PP 1/225 Minimalna skuteczna dawka [*Minimum effective dose*]).

W ramach badania selektywności oddziaływania należy zastosować co najmniej podwójną dawkę zarówno preparatu badanego, jak i porównawczego. Należy określić, czy normalna dawka została zastosowana dwukrotnie czy też zastosowano podwójną dawkę w ramach jednego zabiegu.

Pełne informacje na temat dawek i objętości znajdują się w Normie EPPO PP 1/239 Określanie dawki środków ochrony roślin [*Dose expression for plant protection products*].

Stosowana dawka powinna być wyrażona w kg (lub litrach) preparatu na ha, a w przypadku rozpylania należy również podać dane dotyczące objętości wody na ha. Pożądane może okazać się również podanie dawki w g substancji aktywnej na ha. Niekiedy dawka może być podana w stężeniu (np. % lub gL⁻¹), w miarę możliwości wraz z objętością (L ha⁻¹) stosownie do danego zastosowania. Przydatne może okazać się podanie informacji na temat jakości wody (np. pH, twardość).

Należy odnotować wszelkie odchylenia od zalecanego dawkowania.

2.3.5 Dane dotyczące innych środków ochrony roślin

Jeśli zachodzi potrzeba zastosowania innych środków ochrony roślin (lub czynników zwalczania biologicznego), należy je zastosować jednakowo na wszystkich poletkach,

niezależnie od preparatu badanego i preparatu porównawczego. Należy unikać ewentualnego współoddziaływania między tymi preparatami.

3. Metoda oceny, zapisu wyników i dokonywania pomiarów

3.1 Dane meteorologiczne i edaficzne

3.1.1 Dane meteorologiczne

W okresie poprzedzającym zabieg i następującym po nim (np. 7 dni przed zabiegiem i 7 dni po zabiegu) należy rejestrować dane meteorologiczne, które mogą mieć wpływ na rozwój rośliny uprawnej, ewentualnie na rozwój chwastów oraz na działanie środka ochrony roślin. Są to na ogół dane dotyczące opadów atmosferycznych i temperatury.

Wszystkie dane w miarę możliwości powinny być gromadzone w miejscu badania. Istnieje także możliwość uzyskania danych z pobliskiej stacji meteorologicznej, jednak wówczas należy podać informację na temat miejsca, w którym stacja ta się znajduje i odległości od miejsca prowadzenia doświadczenia.

W dniu zastosowania preparatu należy zebrać dane meteorologiczne, które mogą mieć wpływ na jakość i trwałość zabiegu. Są to przynajmniej dane o opadach atmosferycznych (czas między przeprowadzeniem zabiegu i wystąpieniem opadów atmosferycznych oraz ilość w mm), prędkość i kierunek wiatru (na miejscu podczas wykonywania zabiegu) oraz temperatura (średnia, maksymalna i minimalna w °C), względna wilgotność i, w miarę możliwości, informacje o pokrywie chmur i natężeniu światła. Należy opisać wszelkie istotne zmiany pogodowe.

Przez cały okres trwania doświadczenia należy odnotowywać ekstremalne warunki pogodowe, które mogą mieć wpływ na wyniki doświadczenia, takie jak ostra lub przedłużająca się susza, intensywne opady deszczu, późne przymrozki, grad, itp. Konieczne jest odpowiednie udokumentowanie wszystkich danych dotyczących nawadniania.

3.1.2 Dane edaficzne

Należy podać następujące właściwości gleby: pH, zawartość materii organicznej, typ gleby (zgodnie z obowiązującą normą krajową lub międzynarodową), wilgotność (np. sucha, mokra, nasiąknięta wodą), a także informacje o rodzaju podłoża przeznaczonego do wysiewu oraz o programie stosowania nawozów.

3.2 Sposób, terminy oraz częstotliwość dokonywania oceny

Należy załączyć dane dotyczące stanu zarówno chwastów, jak i roślin uprawnych w momencie stosowania preparatu i oceny. Są to na ogół dane dotyczące faz rozwojowych i ogólnego stanu roślin uprawnych i chwastów w skali BBCH.

3.2.1 Rodzaj danych

3.2.1.1 Uwagi dotyczące chwastów

Dane dotyczące populacji chwastów na danym poletku doświadczalnym mogą być podane w postaci liczb, okrywy lub biomasy. Mogą być liczbami bezwzględnymi lub szacunkowymi. Należy także podać informacje na temat bezwzględnego poziomu zachwaszczenia na tych poletkach, które nie są poddawane działaniu preparatu (ocena bezwzględna lub stopień zachwaszczenia).

(a) Liczby bezwzględne

Należy policzyć wszystkie pojedyncze rośliny każdego gatunku chwastów lub określić biomasę każdego gatunku poprzez ważenie. Ocena ta powinna być przeprowadzana na całym obszarze poletek doświadczalnych lub na przypadkowo wybranych oznaczonych kwadratach na każdym poletku. W pewnych przypadkach, zalecane będzie policzenie lub zmierzenie poszczególnych części roślin (np. kwitnące lub owocujące pędy chwastów jednoliściennych).

(b) Oszacowanie

Każde poletko poddawane działaniu preparatu, należy porównać z poletkiem, które nie jest poddawane działaniu preparatu, a także należy oszacować populację chwastów rosnących na tych poletkach. W ramach oceny dokonuje się szacunkowych obliczeń całej populacji chwastów, ewentualnie poszczególnych gatunków chwastów, a wynik sprowadza się do jednej liczby uwzględniającej liczbę chwastów, pokrycie, wysokość oraz kondycję (tj. szacowaną masę chwastów). W zasadzie jest to szybki i prosty proces. Wynik może być wyrażony procentowo (tj. w skali liniowej od 0 do 100 %, gdzie 0% oznacza brak chwastów a 100 % - zachwaszczenie takie samo jak na poletku niepoddanym działaniu preparatu). Można użyć równoważnej skali o odwróconych wartościach, wyrażającej stopień zwalczania chwastów (gdzie 0 % oznacza brak zwalczania chwastów, 100 % = całkowita eliminacja chwastów). Każdą zastosowaną skalę należy opisać.

Niezależnie od przyjętej metody oceny, należy dokładnie opisać sposób uszkodzenia chwastów (zahamowanie wzrostu, chloroza, deformacja, itd.).

3.2.1.2 Uwagi dotyczące roślin uprawnych

Bardzo ważne są uwagi dotyczące wcześniejszego lub późniejszego dojrzewania w porównaniu do poletka kontrolnego niepoddanego zabiegowi.

Przede wszystkim należy ocenić fitotoksyczność w odniesieniu do selektywności poletek doświadczalnych, z których również są zbierane plony. Należy jednak również odnotować rodzaj i zakres zniszczenia rośliny w odniesieniu do poletek doświadczalnych, na których badano poziom zachwaszczenia i które będą źródłem dodatkowych przydatnych danych.

Fitotoksyczność powinna być oceniana w następujący sposób:

- (1) jeśli objawy fitotoksyczności są policzalne lub mierzalne, powinny być wyrażone w liczbach bezwzględnych;
- (2) w pozostałych przypadkach częstotliwość i natężenie uszkodzeń powinny być oszacowane. Można to zrobić na dwa sposoby: każde poletko jest oceniane pod kątem fitotoksyczności na podstawie odpowiedniej skali, albo każde poddawane zabiegowi poletko

jest porównywane z poletkiem, które nie było poddawane działaniu preparatu, a fitotoksyczność jest wyrażana procentowo.

We wszystkich przypadkach należy dokładnie opisać niezamierzony wpływ na roślinę (skarłowacenia, chloroza, deformacje, itp.). Więcej informacji znajduje się w normie EPPO PP 1/135 Badanie fitotoksyczności [*Phytotoxicity assessment*], która zawiera rozdziały poświęcone poszczególnym uprawom.

Ocena dotyczy szkód spowodowanych zarówno poprzez badany preparat, jak i inne czynniki. Te ostatnie są ustalane na poletku, które nie zostało poddane działaniu preparatu. Bardzo ważne jest uwzględnienie ewentualnych interakcji między fitotoksycznością a czynnikami stresowymi, takimi jak uszkodzenia podczas zabiegów uprawowych, atak agrofagów, przedłużający się okres upałów lub chłódów itp.

3.2.2 Terminy i częstotliwość

Podane terminy dotyczą oceny zwalczania chwastów i selektywności, chyba że zalecenia podają inaczej. W przypadku zabiegów dzielonych ocenę można przeprowadzić w odniesieniu do każdego zabiegu.

W sytuacji gdy konieczne jest długoterminowe zwalczanie chwastów, należy uwzględnić przeprowadzenie oceny w przyszłym roku.

3.2.2.1 Zabieg w roku sadzenia

W sytuacji gdy w ciągu pierwszego roku stwierdzono negatywny wpływ, oceny trzeba przeprowadzić ponownie w roku następującym po zabiegu.

Rośliny uprawne sadzone jesienią

Zabieg przed sadzeniem

1. ocena: krótko po wschodzie chwastów.
  2. ocena: przed końcem okresu wegetacyjnego jesienią lub na początku okresu wypuszczania nowych pędów wczesną wiosną.
- Oceny pośrednie w zależności od rozwoju rośliny uprawnej i chwastów.
Ostatnia ocena: przed opadaniem liści.

Zabieg po zasadzeniu – zabieg jesienny

Ocena wstępna (w populacji chwastów): podczas zabiegu

1. ocena: do 2 tygodni po zabiegu.
  2. ocena: przed końcem okresu wegetacyjnego jesienią lub na początku okresu wypuszczania nowych pędów wczesną wiosną.
- Oceny pośrednie w zależności od rozwoju rośliny uprawnej i chwastów.
Ostatnia ocena: przed opadaniem liści.

Zabieg po zasadzeniu – zabieg wiosenny

Ocena wstępna (w populacji chwastów): podczas zabiegu

1. ocena: do 2 tygodni po zabiegu.

Oceny pośrednie w zależności od rozwoju rośliny uprawnej i chwastów.

Ostatnia ocena: przed opadaniem liści.

Rośliny uprawne sadzone na wiosnę

Zabieg przed sadzeniem

1. ocena: krótko po wschodzie chwastów.

2. ocena: do 4 tygodni po zabiegu.

Oceny pośrednie w zależności od rozwoju rośliny uprawnej i chwastów.

Ostatnia ocena: przed opadaniem liści.

Zabieg po zasadzeniu – zabieg jesienny

Ocena wstępna (w populacji chwastów): podczas zabiegu

1. ocena: do 2 tygodni po zabiegu.

2. ocena: 3-4 tygodnie po zabiegu.

Oceny pośrednie w zależności od rozwoju rośliny uprawnej i chwastów.

Ostatnia ocena: przed opadaniem liści.

3.2.2.2. Zabieg w przypadku upraw długo po wschodzie

Zabiegi wiosenne (do czasu kwitnienia)

Ocena wstępna (w populacji chwastów): podczas zabiegu

1. ocena: do 2 tygodni po zabiegu.

2. ocena: 3-4 tygodnie po zabiegu.

3. ocena: podczas kwitnienia (BBCH 61-69)

Ostatnia ocena nieobowiązkowa (tylko w przypadku zwalczania chwastów): podczas zbiorów.

Zabiegi jesienne (po zbiorach)

Ocena wstępna (w populacji chwastów): podczas zabiegu

1. ocena: do 2 tygodni po zabiegu.

2. ocena: przed końcem okresu wegetacyjnego jesienią lub na początku okresu wypuszczania nowych pędów wczesną wiosną.

3. ocena: podczas kwitnienia (BBCH 61-69)

Ostatnia ocena nieobowiązkowa (tylko w przypadku zwalczania chwastów): podczas zbiorów.

3.3 Wpływ na inne organizmy

3.3.1 Wpływ na inne agrofagi

Należy udokumentować wszelki zaobserwowany wpływ, korzystny lub niekorzystny, na występowanie innych agrofagów.

3.3.2 Wpływ na organizmy niebędące przedmiotem zwalczania

Należy udokumentować wszelki zaobserwowany wpływ, korzystny lub niekorzystny, na naturalnie występujące lub wprowadzone owady zapylające i naturalnych wrogów. Należy udokumentować wszelki zaobserwowany wpływ, pozytywny lub negatywny, na uprawy przyległe lub następne. Należy opisać wszelki zaobserwowany wpływ na środowisko, zwłaszcza wpływ na dziko żyjącą faunę i florę.

3.4 Ilościowe i jakościowe rejestrowanie plonów

Dla potrzeb rejestracji należy zebrać plony tylko z poletka doświadczalnego (bez pasów ochronnych). W celu zbadania selektywności, rejestrowanie plonów ma zasadnicze znaczenie, natomiast w przypadku badania zwalczania chwastów ma charakter nieobowiązkowy.

Należy odnotować następujące dane:

- (a) plon świeżych owoców w kg z określonej liczby roślin lub pędów na środku poletka (co najmniej 3 rośliny należące do gatunku *Ribes* spp., co najmniej 20 pędów roślin należących do gatunku *Rubus* spp.) podczas każdego kolejnego zbioru;
- (b) uwagi na temat jakości (np. zabarwienie, wielkość owoców);
- (c) porównanie z kolejnymi zbiorami dostarczy informacji na temat wczesnego lub późnego dojrzewania na poletkach niepoddanych zabiegowi.

4. Wyniki

Wyniki należy przedstawić w usystematyzowanej formie, przy czym dokumentacja ta powinna zawierać analizę i ocenę. Należy zapewnić dostęp do oryginalnych (nieprzetworzonych) danych. Powinno się stosować analizę statystyczną z wykorzystaniem odpowiednich metod, które powinny zostać wskazane. W przypadku niezastosowania analizy statystycznej należy podać uzasadnienie. Zob. norma EPPO PP 1/152 Planowanie i analiza badań oceniających skuteczność [*Design and analysis of efficacy evaluation trials*].

